

OIKEUS APUVÄLINEISIIN

Vammaisen henkilö voi hakea apuvälinettä eri lakien nojalla

- Terveystieteiden tutkimuskeskuksesta lääketieteellisen kuntoutuksen apuvälineenä
- Sosiaalitoimesta vammaispalvelu- tai kehitysvammalain nojalla
- Opetustoimesta opetukseen osallistumisen edellyttämät apuvälineet perusopetuslain nojalla
- Vakuutuksen perusteella

Apuvälineitä voidaan tarvita kouluun, päiväkotiin, asiointiin, liikkumiseen, ulkoiluun, kuntoutukseen, harrastamiseen.

Erilaiset apuvälineet mahdollistavat vammaisen henkilön arjen sujumisen, toimintakyvyn ylläpitämisen ja edistämisen sekä itselle merkitykselliseen vapaa-ajan toimintaan osallistumisen. Sama väline voi toiselle olla kuntoutuksen apuväline ja toiselle harrastusväline.

TERVEYDENHUOLLOSTA

SAA LÄÄKINNÄLLISEN KUNTOUTUKSEN APUVÄLINEITÄ

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden myöntäminen perustuu terveydenhuoltolakiin, jonka mukaan kunnan on järjestettävä potilaan sairaanhoitoon liittyvä lääkinnällinen kuntoutus. Lääkinnälliseen kuntoutukseen kuuluvat lain perusteella muun muassa apuvälineet. Terveydenhuoltolakia täsmentää apuvälineiden osalta sosiaali- ja terveysministeriön (STM) antama asetus lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta.

Apuvälineiden myöntämistä terveydenhuollossa ohjaavat esimerkiksi valtakunnalliset lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet. On lainvastaista hylätä apuvälinehakemus STM:n apuvälineasetuksessa apuvälineiden myöntämiskriteereistä ja -prosessista säädetystä asiakkaan vahingoksi poikkeavaan ohjeistukseen vedoten. Ohjeistus ei saa esimerkiksi kategorisesti rajata joitain apuvälineitä kokonaan pois palvelun piiristä tai tietyn asiakasryhmän ulottumattomiin, vaan apuvälinepäätöksen tulee aina perustua yksilölliseen tarveharkintaan.

Apuvälineasetuksen perusteella voidaan luovuttaa apuvälineitä henkilölle, jonka sairaus, vamma tai kehitysviivästymä heikentää hänen toimintakykyään ja vaikeuttaa hänen itsenäistä selviytymistään.

Apuvälineen tulee

- edistää henkilön kuntoutumista,
- tukea, ylläpitää tai parantaa toimintakykyä jokapäiväisissä toiminnoissa tai
- ehkäistä toimintakyvyn heikentymistä.

Asetus edellyttää haetun apuvälineen tarpeen arvioimista kussakin tapauksessa

- käyttäjälähtöisesti,

- oikea-aikaisesti ja
- yksilöllisesti

ottaen huomioon hakijan

- toimintakyky,
- elämäntilanne ja
- elinympäristön apuvälineen toimivuudelle asettamat vaatimukset.

Hakijalle on annettava ymmärrettävää tietoa apuvälinevaihtoehtoista, ja väline on valittava yhteisymmärryksessä hänen ja tarvittaessa hänen läheisensä kanssa.

Oikeusturvakeinot

- Apuvälineen epäämisestä ei yleensä saa muutoksenhakukelpoista hallintopäätöstä.
- Ensisijaisesti kannattaa pyrkiä **neuvottelemaan** palvelusta vastuussa olevan tahon kanssa.
- Päätöksestä voi tehdä **kirjallisen muistutuksen** apuvälinepalvelusta vastaavan yksikön johtajalle; tähän on saatava perusteltu vastaus kohtuullisessa ajassa, yleensä noin kuukauden sisällä.
- Myöntämättä jättämisestä voi tehdä kantelun vapaaehtoisesti tai kantelulomakkeella aluehallintovirastoon tai eduskunnan oikeusasiamiehelle.
- Apuvälineen epäämisen voi lisäksi yleensä saattaa hallintoriita-asiana hallinto-oikeuden käsiteltäväksi.

VAMMAISPALVELUISTA VOI SAADA APUVÄLINEITÄ

Muuta kuin lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinettä voi hakea kunnan sosiaalitoimesta vammaispalvelulain ja -asetuksen perusteella mm. henkilökohtaiseen suoriutumiseen kotona tai vapaa-ajan toiminnoissa. Tällaisiin apuvälineisiin kuuluvat esimerkiksi harrastusvälineet. Apuvälineen kustannuksista korvataan vammaispalveluasetuksen perusteella puolet välineen hankintahinnasta, mutta mahdolliset vamman vuoksi välineeseen välttämättä tarvittavat muutostyöt korvataan lähtökohtaisesti kokonaan. Kunta voi myös lainata asiakkaalle apuvälineen, mikä voi käytännössä olla asiakkaan kannalta hyvä ratkaisu, sillä silloin saattaa esimerkiksi olla helpompaa vaihtaa väline toiseen tarpeiden muuttuessa.

Kehitysvammaisten erityishuoltoon oikeutetulla henkilöllä voi lisäksi olla mahdollisuus saada tarvitsemansa apuväline vammaispalvelulakiin nähden toissijaisen kehitysvammalain nojalla, jos hän ei sitä muun lain perusteella saa, ja yksilöllinen tarve apuvälineelle on osoitettavissa.

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineen käsite ei ole yksiselitteinen, ja samanlaisia apuvälineitä voidaan käytännössä myöntää sekä terveydenhuollosta että vammaispalveluista.

Esimerkiksi monia liikkumisen apuvälineitä kuten erilaisia polkupyöriä pidetään usein harrastusvälineinä, mutta toisaalta niillä voi olla merkittävä vaikutus käyttäjien toimintakyvyn säilymiseen ja paranemiseen tai päivittäisistä toiminnoista kuten kauppa- ja asiointimatkoista suoriutumiseen.

Haettaessa apuvälinettä vammaispalveluista päätöksentekijällä on melko paljon harkintavalttaa. Vammaispalvelulain mukaiset välineet ovat määrärahasidonnaisia palveluita, ja kehitysvammaisten erityishuollon osalta kunta tai kuntayhtymä päättää viime kädessä siitä, minkälaisin palveluin henkilön tarvitsema erityishuolto toteutetaan. Sosiaalitoimen harkintavalttaa apuvälinehakemusta ratkaistaessa rajaavat kuitenkin muun muassa hallinnon yleiset oikeusperiaatteet kuten tasapuoliseen kohteluun, johdonmukaisuuteen ja syrjimättömyyteen velvoittava yhdenvertaisuusperiaate.

Oikeusturvakeinot

- Kun apuvälinehakemuksen johdosta on tehty hallintopäätös, kielteiseen päätökseen voi hakea muutosta siihen liitetyn muutoksenhakuosoituksen mukaisesti.
- Ennen muutoksenhakuun ryhtymistä kannattaa yleensä vielä pyrkiä neuvottelemaan asiasta siitä vastuussa olevan viranomaistahon kanssa.

APUVÄLINEITÄ TARVITAAN MYÖS KOULUSSA JA OPISKELUSSA

Opetukseen osallistumisen edellyttämät erityiset apuvälineet tulee perusopetuslain nojalla saada opetustoimelta, ja ne kirjaan erityistä tukea tarvitsevan oppilaan valituskelpoiseen erityisen tuen päätökseen. Laki ammatillisesta koulutuksesta antaa erityistä tukea saavalle opiskelijalle oikeuden saada koulutuksen järjestäjältä opiskelun edellyttämät erityiset apuvälineet.

Opetuksessa tai opiskelussa tarvittavia koulu- ja luokkakohdaisia apuvälineitä ovat esimerkiksi erityispulpetit ja -tuolit, hissit ja luiskat. Tarvittavia apuvälineitä arvioitaessa tulisi nykyistä paremmin huomioida se, että myös liikuntatunneilla olisi käytössä välineitä, jotka mahdollistaisivat vammaisten lasten ja nuorten osallistumisen opetukseen.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa todetaan muun muassa seuraavasti:

- Perusopetusta kehitetään inklusioperiaatteen mukaisesti, ja opetuksen saavutettavuudesta ja esteettömyydestä pidetään huoli.

- Perusopetuksen yhteiskunnallisena tehtävänä on edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta.
- Koulun johdolla on käytännön vastuu tuen järjestämiseen liittyvistä ratkaisuista koulu yhteisössä, kaikilla vuosiluokilla ja kaikissa oppiaineissa.
- Oppimisen ja koulunkäynnin tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista.

Oikeusturvakeinot

- Ensisijaisesti kannattaa pyrkiä **neuvottelemaan** palvelusta vastuussa olevan tahon kanssa.
- Kielteiseen päätökseen opetuksen tai koulutuksen edellyttämistä apuvälineistä voi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen.

Apua oikeusturva-asioissa voi saada potilas- tai sosiaaliasiamieheltä ja myös esimerkiksi vammaisjärjestöjen neuvontapalveluista.

YK:N YLEISSOPIMUS VAMMAISTEN HENKILÖIDEN OIKEUKSISTA

YK:n vammaissopimuksen tarkoituksena on taata vammaisille henkilöille kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet, ja se korostaa valtion velvollisuutta toimia oikeuksien edistämiseksi ja takaamiseksi sekä syrjinnän poistamiseksi.

Sopimuksen keskeisiä periaatteita ovat **yhdenvertaisuus, itsemääräämisoikeus, osallisuus sekä esteettömyys ja saavutettavuus.**

Sopimus sisältää artikloita mm.

- vammaisten lasten oikeuksista (art. 7)
- oikeudesta elämiseen itsenäisesti ja osallisuuteen yhteisössä (art. 19)

- henkilökohtaisesta liikkumisesta (art. 20)
- koulutuksesta (art. 24)
- kuntoutuksesta (art. 26)
- sekä osallistumisesta kulttuurielämään, virkistys- ja vapaa-ajantoimintaan ja urheiluun (art. 30).

YK:n vammaissopimuksella (mm. art. 4, 20 ja 26) Suomi on myös sitoutunut antamaan vammaisille henkilöille saavutettavaa tietoa apuvälineistä ja apuvälineteknologiasta **sekä edistämään apuvälineiden ja apuvälineteknologian saatavuutta, tuntemusta ja käyttöä.**

Näin käynnistät apuvälineen hankinnan:

- Kokeile välineen soveltuvuutta. Kirjaa ja kuvaa kokemukset ja tarvittavat lisätuet.
- Arvioi välineen tarvetta ja hyötyä yhdessä terapeutin kanssa. Pyydä häneltä ja hoitavalta lääkäriltä suositus.
- Varmista, että apuvälinetarve kirjataan palvelu- ja kuntoutussuunnitelmiin.
- Selvitä mahdollinen maksajataho.
- Tee hakemus kirjallisena ja varmista, että saat myös päätöksen kirjallisena. Tästä on apua, jos joudut hakemaan muutosta päätökseen.

Malike-toiminta

malike@tukiliitto.fi
puhelin 040 483 9327
www.malike.fi

